

 Riscos

Prevenció del càncer laboral en l'empresa

QUÈ SÓN LES SUBSTÀNCIES CANCERÍGENES?

Actualment, s'han identificat més d'un centenar d'agents i molts més processos industrials causants de càncer i cada dia apareixen més. Els cancerígens poden ser substàncies o preparats químics, agents físics, com les radiacions ionitzants, o agents biològics, com els virus, però predominen com a causants del càncer d'origen laboral els tòxics que tenen un origen químic.

QUÈ ÉS EL CÀNCER PROFESSIONAL?

El càncer és una malaltia complexa, que pot ser deguda a un o diversos dels següents factors:

- Manera de vida (alimentació, tabac, alcohol...)
- Factors ambientals (contaminació...)
- Factors familiars o genètics
- Factors laborals (físics, químics, biològics...)

El càncer professional és causat per l'exposició a cancerígens en el treball, i apareix, generalment, d'una forma tardana posterior a l'exposició.

En el nostre país la consideració d'un "càncer com a malaltia professional" es recull en el Quadre de Malaltia Professional en el Grup 6 Malalties causades per Agents Carcinogènics en l'Annex I (malalties que el seu origen professional ha estat reconegut científicament) del Real decret 1299/2006.

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2006-22169>

HI HA AGENTS CANCERÍGENS EN L'EMPRESA?

Encara que els agents cancerígens més freqüents en el medi laboral són substàncies químiques, com el benzè, els cromatges, el tricloroetilè, la pols de fusta i altres, també tenen efectes cancerígens certs agents físics, com els rajos X o els rajos UV, i alguns agents biològics, com els virus de l'hepatitis B i C.

Recorda que les substàncies poden estar presents en el treball tant perquè s'utilitzen com a matèria primera, així com productes intermedis, subproductes o residus que es generen o poden generar-se en el procés laboral, com treballs de soldadura, fums dièsel, pols de fusta...

És important:

1. Conèixer els productes que s'utilitzen, estan presents o es generen en cada tasca. L'empresa ha de disposar d'un llistat d'aquests productes.
2. Abans d'utilitzar qualsevol producte químic, revisar la fitxa de dades de seguretat i LLEGIR LA SEVA ETIQUETA. L'empresa ha de disposar de les fitxes de dades de seguretat de tots els productes que li ha de facilitar el proveïdor.

Informació de l'etiqueta

Si una substància és cancerígena, en el seu envàs figurarà:

Elementos de la etiqueta CLP/Nueva:

- Un o més dels següents **pictogrames**, segons el **Reglament (CE) n. 1272/2008 sobre classificació, etiquetat i envasat de substàncies i mescles (CLP)**:

- Paraules d'advertència (Perill i Atenció)
- Indicacions de perill (frases H) i consells de prudència (frases P)

H350 Pot provocar càncer

H351 Se sospita que provoca càncer

H340 Pot causar alteracions genètiques hereditàries

H350i Pot causar càncer per inhalació

H341 Possibilitat d'efectes reversibles

PELIGRO	CLASIFICACIÓN	Símbolos de peligro (RE)	Pictogramas de peligro (CLP)
Productos que originan accidentes	Inflamables		
	Muy inflamables		
	Explosivos		
Productos o sustancias que producen daños a la salud	Corrosivos		
	Tóxicos		
	Muy tóxicos		
	Nocivos		
	Sensibilizantes		
Productos o sustancias que dañan el medio ambiente	Irritantes		
	Cancerígenos		
	Mutágenos		
	Tóxicos para la reproducción		
	Tóxico para organismos acuáticos		
	Tóxico para flora		
	Persistentes		
	Bioacumulativos		

Fitxa dades de Seguretat (FDS)

La FDS està dirigida a l'empresari, i és aquest el que ha d'adoptar la informació en formats adequats per gestionar correctament els riscos en el lloc de treball.

- Ha de facilitar-se en l'idioma oficial de l'Estat.
- Ha d'entregar-la el proveïdor en la data en què la substància se subministra per primer cop.
- Ha de subministrar-se gratuïtament en paper o per via electrònica.
- El proveïdor haurà de ser el responsable del seu contingut.
- Ha d'elaborar-se per persones amb la formació adequada.

En la secció 2 trobarem la identificació dels perills, amb la classificació de perill del producte químic i la manera en què ha d'etiquetar-se (pictogrames de perill, indicacions de perill i consells de seguretat). En aquest apartat es pot veure i comprovar si es tracta d'un producte cancerigen.

COM ENS AFECTEN EN L'ÀMBIT LABORAL?

En els últims anys l'Institut Català de Seguretat i Salut Laboral (ICSSL), a través del projecte CAREX-CAT, ha publicat en un llistat els cancerígens amb major presència entre la comunitat de treballadors de Catalunya. El projecte CAREX-CAT, per les seves sigles en anglès CARcinogen EXPosure, ha identificat els 8 compostos amb una major exposició entre els treballadors en l'àmbit laboral susceptibles de provocar càncer en els seus organismes, entre altres:

1. **Radiació ultraviolada (UV) solar.** Tal com passa en la majoria de països d'Europa, la radiació UV solar és l'agent cancerigen a què estan exposats més treballadors, principalment de sectors com la construcció o l'agricultura, entre d'altres. En aquests sectors, els seus treballadors es troben exposats als rajos solars al llarg de la seva jornada laboral, mentre duen a terme la seva activitat a l'aire lliure i, per tant, tenen un major risc a desenvolupar càncer de pell.
2. **Treball per torns.** La segona exposició a cancerígens més freqüent és el treball per torns, incloent-hi el torn de nit, considerat com probable cancerigen per l'Agència Internacional d'Investigació del Càncer (IARC), sobretot per la seva associació amb el càncer de mama, que afecta més del 7 % de la població treballadora.
3. **Components dels fums de combustió de motors dièsel (entre altres).** La generació de fums i altres productes derivats de la combustió pot provocar compostos susceptibles de causar càncer, principalment de pulmó. Per col·lectius, els treballadors més exposats serien els treballadors del transport per carretera, del manteniment de vehicles i d'algunes activitats de la construcció.

4. **Sílíce cristal·lina.** Component natural que, a més de trobar-se en les roques i la sorra, també es troba en materials per a la construcció, com el formigó i la totxana. L'exposició a partícules petites de sílice que es troben en l'aire, principalment la pols de quars, s'associen al càncer de pulmó.
5. **Radó.** El radó és un gas radioactiu que es forma de manera natural en la desintegració d'elements radioactius, com l'urani, que poden ser presents en alguns tipus de roques, com el granit, i que s'acumulen en espais mal ventilats situats sota terra o a prop del sòl. Aquests nivells solen ser molt baixos en la majoria dels casos, encara que l'exposició a radó s'associa amb el possible desenvolupament de càncer de pulmó.
6. **Hidrocarburs aromàtics policíclics.** Aquests compostos, en la seva majoria disruptors endocrins, es formen, principalment, per la combustió incompleta de la matèria orgànica i en diversos processos industrials. Un exemple d'aquest tipus d'exposició la trobarem en el consum de tabac, com el benzopirè, classificat com a cancerigen per la IARC per la seva acció genotòxica.
7. **Benzè.** Aquest compost té molts usos en la indústria (tractament de plàstics, resines, gomes, etc.), i també es troba de manera natural en la benzina. A més, el benzè s'ha associat a alguns tipus de leucèmia.
8. **Crom VI i els seus compostos.** Els compostos de crom hexavalent s'usen, per exemple, com a anticorrosius, en l'acabat de metalls i en els processos de fabricació de pigments i alumini. També estan presents en els fums de soldadura de materials d'alumini. Aquests compostos s'han associat al càncer de pulmó i a alguns càncers de cap i coll.

QUINES MESURES PREVENTIVES ADOPTEM?

En primer lloc hem d'analitzar si és possible substituir els agents cancerígens per altres menys nocius. Si no és possible eliminar la utilització dels productes identificats com a cancerígens, hem d'adoptar les següents mesures de prevenció i reducció de l'exposició.

Mesures de gestió

- Limitar el nombre de treballadors exposats als agents cancerígens.
- Establir procediments de treball per limitar les quantitats de l'agent cancerigen al mínim imprescindible.
- Establir els procediments i mètodes de treball adequats, aplicant les mesures de protecció correctes per a la manipulació i eliminació dels productes cancerígens, i per a les situacions d'emergència i exposicions no regulars. Per la gravetat dels riscos, els procediments i instruccions de treball seran per escrit indicant els riscos potencials per a la salut, precaucions per prevenir l'exposició, higiene personal, utilització d'equips i roba de protecció, utilització i conservació dels equips de protecció individual, i les mesures en particular que han d'adoptar els treballadors que participen en incidents.
- Formació i informació sobre les substàncies i preparats, els seus riscos i mesures preventives a tots els treballadors exposats i als seus representants segons estableixen els art. 18 i 19 de la LPRL, i que ha de ser actualitzada d'acord amb l'evolució dels coneixements sobre els riscos i aparició de nous riscos, i s'haurà de repetir periòdicament quan sigui necessari.
- Garantir la participació dels treballadors i els seus representants, i consultar les qüestions referents al RD 665/1997.
- Realitzar vigilància de la salut per personal sanitari competent i aplicant pautes i protocols específics, abans de l'inici de l'exposició, a intervals regulars en el successiu, considerant l'agent, el tipus d'exposició i l'existència de proves eficaces de detecció precoç, o quan sigui necessari per haver-se detectat, en un altre treballador, amb exposició similar, algun trastorn que pogués deure's a l'exposició a agents cancerígens, mutàgens o teratogènics.
- Els empresaris han de disposar de la següent documentació, i conservar-la durant 40 anys des de la finalització de l'exposició:
 - Avaluació de riscos de l'exposició dels treballadors a agents cancerígens i tota la documentació relacionada.
 - Llista actualitzada de treballadors amb exposició actual o passada d'acord amb l'avaluació de riscos.
 - Historials mèdics individuals dels treballadors exposats a agents cancerígens.

Mesures de protecció col·lectiva

- Treballar en sistemes completament tancats, preferiblement amb pressió negativa, per evitar exposicions accidentals per pèrdues en vàlvules, juntes, presa de mostres, etc. Establir un sistema de manteniment preventiu.
- Evacuar els agents cancerígens en origen amb sistemes d'extracció localitzada d'aire o, si no és tècnicament possible, amb ventilació general.
- Delimitar, senyalitzar i restringir l'accés a les zones de risc al personal imprescindible. Prohibir l'accés als treballadors especialment sensibles.
- Garantir que no se superarà mai el valor límit d'exposició, encara que no superar aquest valor no eximeix de l'obligació de reduir l'exposició.
- Utilitzar mètodes de mesura adequats, en particular per detectar concentracions elevades causades per fets imprevistos o accidents.
- Instal·lar dispositius d'alerta per detectar nivells elevats de concentració d'agents cancerígens o mutàgens en l'ambient de treball.
- Garantir mesures d'higiene personal a tot el personal exposat als agents cancerígens:
 - Prohibir menjar, beure i fumar en els llocs de treball.
 - Prohibir que els treballadors s'emportin al seu domicili la roba de treball i els equips de protecció individuals.
 - Proporcionar roba de protecció adequada i adoptar les mesures per evitar la seva utilització fora de les zones de treball.

- ## Mesures de protecció col·lectiva
- Treballar en sistemes completament tancats, preferiblement amb pressió negativa, per evitar exposicions accidentals per pèrdues en vàlvules, juntes, presa de mostres, etc. Establir un sistema de manteniment preventiu.
 - Evacuar els agents cancerígens en origen amb sistemes d'extracció localitzada d'aire o, si no és tècnicament possible, amb ventilació general.
 - Delimitar, senyalitzar i restringir l'accés a les zones de risc al personal imprescindible. Prohibir l'accés als treballadors especialment sensibles.
 - Garantir que no se superarà mai el valor límit d'exposició, encara que no superar aquest valor no eximeix de l'obligació de reduir l'exposició.
 - Utilitzar mètodes de mesura adequats, en particular per detectar concentracions elevades causades per fets imprevistos o accidents.
 - Instal·lar dispositius d'alerta per detectar nivells elevats de concentració d'agents cancerígens o mutàgens en l'ambient de treball.
 - Garantir mesures d'higiene personal a tot el personal exposat als agents cancerígens:
 - Prohibir menjar, beure i fumar en els llocs de treball.
 - Prohibir que els treballadors s'emportin al seu domicili la roba de treball i els equips de protecció individuals.
 - Proporcionar roba de protecció adequada i adoptar les mesures per evitar la seva utilització fora de les zones de treball.
-

- Prioritzar l'adopció de mesures de protecció col·lectives sobre les individuals. L'ús dels equips de protecció individual estarà justificat:
 - Per insuficiència o inviabilitat tècnica de les mesures de protecció col·lectives o organitzatives.
 - Provisionalment, mentre s'adoptin mesures preventives i de protecció col·lectives.
 - En cas d'operacions puntuals o situacions justificades tècnicament per no implantar mesures col·lectives.
 - En situacions d'emergència, rescat o salvament.
- Disposar d'armaris separats per a la roba de treball i protecció i la roba de carrer, i de llocs adequats per emmagatzemar els equips de protecció individual.
- Disposar de banys adequats i reservar per a cada jornada de treball deu minuts per a les operacions de neteja personal abans de menjar, i uns altres deu minuts abans d'abandonar el centre de treball.
- L'empresari serà el responsable de la rentada, desinfecció i substitució de la roba de treball, i haurà d'establir el procediment i freqüència de la rentada i descontaminació de la roba de treball. Si subcontracta aquestes operacions amb empreses especialitzades, l'empresari estarà obligat a garantir que la roba s'envia en recipients tancats i etiquetats amb les advertències corresponents.

Mesures personals/treballador

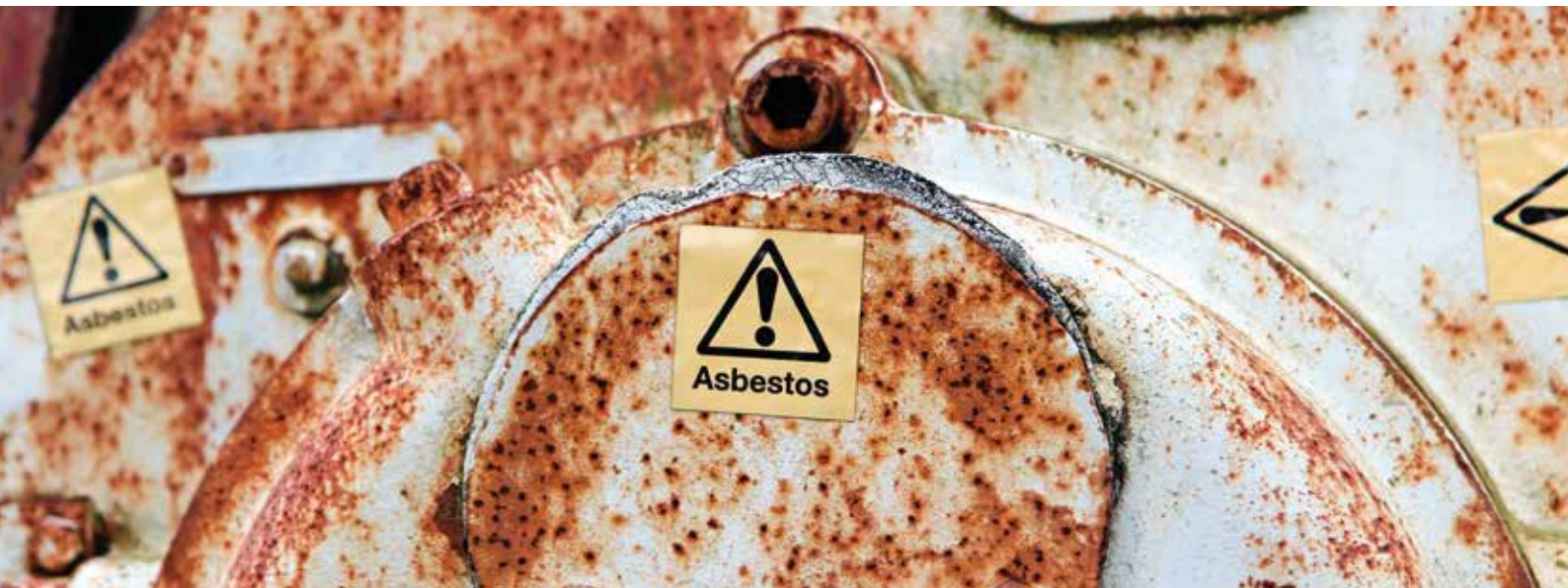
- Adoptar mesures higièniques, i en particular, la neteja periòdica de les superfícies dels llocs de treball.
- Etiquetar tots els recipients, envasos i instal·lacions que continguin o on es formin agents cancerígens, de forma clara, visible i llegible, i col·locar senyals de perill, tot conforme a la normativa vigent.
- Eliminar els residus utilitzant recipients hermètics, etiquetats de forma clara, i segons la legislació vigent, incloent-hi la que regula el transport de mercaderies perilloses.
- Utilitzar els equips de protecció individuals segons els procediments de treball, quan no siguin suficients o no siguin viables les mesures de protecció col·lectives.
- Seguir els procediments de treball establerts, respectant els senyals de seguretat, utilització de proteccions col·lectives i de protecció individual necessàries.
- Informar al comandament superior immediat si s'observa alguna anomalia en els sistemes, equips de treball o productes utilitzats.

- Acomplir les mesures d'higiene personal establertes, i especialment:
 - No menjar, beure ni fumar en els llocs de treball.
 - Seguir les instruccions rebudes per separar la roba de treball de la roba personal.
 - Seguir les instruccions rebudes per a la rentada, desinfecció o substitució de la roba de treball i, en cap cas, portar la roba per a la rentada en el domicili.
 - Separar la roba de treball de la roba personal.
 - Utilitzar, mantenir i guardar els equips de protecció individual segons les instruccions d'ús.
 - Realitzar la neteja personal abans de menjar i abans d'abandonar el centre de treball.

Bibliografia

- Real decret 665/1997, de 12 de maig, sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents cancerígens durant el treball.
- Ministeri de Treball i Assumptes Socials. "Guía técnica para la evaluación y prevención de los riesgos relacionados con la exposición durante el trabajo a agentes cancerígenos o mutágenos." Madrid: Institut Nacional de Seguretat i Higiene en el Treball, 2009.
- Asepeyo. Mútua col·laboradora amb la Seguretat Social n. 151. "Monografía Riesgo de exposición a Agentes cancerígenos". CEPRA: Direcció de Prevenció d'Asepeyo, setembre 2016.
- CAREXCAT (Sistema d'informació sobre l'exposició ocupacional a agents cancerígens a Catalunya) <https://carexcat.isglobal.org/>.
- Reglament (CE) n.1272/2008, de 16 de desembre de 2008, sobre classificació, etiquetat i envasat de substàncies i mesclures, i pel que es modifiquen i deroguen les Directives 67/548/CEE i 1999/45/CE i es modifica el Reglament (CE) n. 1907/2006.
- Reglament (CE) n. 1907/2006 del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre de 2006, relatiu al registre, l'avaluació, l'autorització i la restricció de les substàncies i mesclures químiques (REACH), pel que es crea l'Agència Europea de Substàncies i Mesclures Químiques.

Cuidem de la teva empresa

Mútua Col·laboradora amb la Seguretat Social núm. 151

Plan de actividades
preventivas de la
Seguridad Social 2021

REGISTRO DE ACTIVIDADES
PREVENTIVAS DE LA
SEGURIDAD SOCIAL
2021